

De visie van **Sjraar van Beek**

Wil je iets weten over schapenbegrazing en natuur, dan kom je al gauw terecht bij Sjraar van Beek. Even googelen levert kwalificaties op als 'Limburgse schapengoeroe' en 'superherder'. Hij stuurt dan ook 5000 schapen aan als directeur-vennoot van de Wassum in Venlo, een bedrijf voor natuurbegrazing in de zuidelijke helft van Nederland. Die schapen zijn voor ongeveer de helft van eigen kuddes en voor de rest van ingehuurde kuddes. Binnen de Wassum is hij de landschapsadviseur, degene die met de beheerder en de herder overlegt hoe, waar en wanneer de schapen het beste ingezet kunnen worden om een optimaal natuurresultaat te bereiken. In zijn visie kunnen gescheperde kuddes – dus mét herder – eigenlijk in vrijwel alle natuurgebieden een meerwaarde hebben, behalve misschien de hele natte.

— Marjel Neefjes (redactie)

“Schaapskuddes naast grote grazers, als Nederlandse Serengeti”

foto Theo Tangelder, tffoto.nl

>“JE HEBT IN NEDERLAND twee stromingen: mensen die pleiten voor wildernis met grote grazers, en de mensen die gaan voor het cultuurlandschap. Ik begrijp die harde grens niet zo. De aanhangers van die eerste stroming willen geen schaapskuddes. Maar in de Serengeti in Tanzania trekken de Masai met hun kuddes koeien en schapen door het gebied waar ook grote grazers leven. Die vullen elkaar prima aan, niemand die zegt dat ze daar niet thuishoren. Dat zou in Nederland ook best kunnen, misschien levert dat nog wel meer biodiversiteit op. In de echte wilde natuur trekken wilde grazers ook rond, maar dat kan door de beperkte schaal van de natuurgebieden nu niet meer. Die functie kan best door rondtrekkende kuddes overgenomen worden.

Lekkere orchideeën

Met een gescheperde kudde kun je veel beter sturen dan met loslopende grazers. Je kunt als herder dat plekje met orchideeën vermijden, want als ze de kans krijgen, vreten de schapen die met smaak op. Je moet vroeg in het voorjaar beginnen, maar bloei en zaadzetting van bloemrijke graslanden is pas mogelijk als je ook een tijdje opdondert. Als je pas daarna begint met begrazing, dus in september, dan ben je te laat, dan krijg je vervilting in je grasland en dat is een ramp.

Ik ben ervan overtuigd dat in halfnatuurlijke situaties, zoals grasland en heide, een rondtrekkende kudde veel beter is dan permanente begrazing. En in grote gebieden een combinatie van grote grazers met een kudde die pendelt. Neem de Strijbeekse heide. Daar was eerst integrale begrazing in rasters, maar daar namen de natuurwaarden niet zo van toe, die koeien vonden de klokjesgentianen erg lekker. Toen werd besloten het aantal koeien te verminderen, maar dat loste het vergrassingsprobleem niet op. Nu lopen we er ook met een kudde schapen. Of Herperduin, 300 hectare natuurontwikkelingsgebied met paarden en koeien. Daar ligt een heidegebied in met veel pijpestro en verbossing, en daar kwamen die paarden niet. Nu begrazen wij dat stukje heide met schapen, en krijg je toch een beetje dat Serengeti-gevoel.

Levenswerk

Voor veel natuur kun je misschien discussiëren of begrazing iets oplevert, maar voor heide is het natuurlijk zonneklaar. Dat is ontstaan door begrazing met schaapskuddes, dus als je dat wilt behouden, dan zul je kuddes in moeten zetten. Tien jaar geleden dacht ik nog: over tien jaar is iedereen daar

wel van overtuigd. Maar nu denk ik dat het mijn levenswerk is, misschien lukt het nog voor mijn pensioen. We hebben in Nederland 30.000 hectare heide, als je met een kudde van 300-400 schapen 300 hectare bij kunt houden, dan is er dus alleen al op heide plek voor honderd kuddes. Er wordt al twintig jaar geplagd, er wordt landbouwgrond omgezet in heide, het kost LNV kapitalen, de aannemers en adviesbureaus verdienen er veel geld aan, maar als je het over vervolgbeheer hebt, vindt gek genoeg iedereen een gescheperde kudde te duur. Hoe kun je dan kiezen voor hei? Al doe je maar de helft, alleen de gevarieerde, kleinere terreintjes met veel zoomeffecten, dan heb je al heel veel biodiversiteit gewonnen.

Er is een subsidieregeling voor schaapskuddes, maar het is de bedoeling dat die overgaat in een toeslag binnen de nieuwe Subsidieregeling Natuur en Landschap in 2011. Het kan zijn dat het per provincie verschillend wordt, het is nog niet goedgekeurd. Het scheelt ook dat plaggen nu uit egm (effectgerichte maatregelen) wordt gehaald, en in regulier beheer komt. Nu kan een beheerder zelf bepalen waar hij zijn geld aan uitgeeft. Beheerders zijn toch vaak wat pragmatischer ingesteld dan de ecologen. Een beheerder zegt: ik heb 10 klokjesgentianen, als jij er voor kan zorgen dat het er 100 worden, dan ben je mijn man.

Een kudde met herder is natuurlijk duurder dan in rasters, maar wij kunnen wel redelijk goedkoop werken. We hebben geen dure schaapskooien waar de herder elke dag naar terug moet om toeristen ter wille te zijn. De schapen staan 's winters op grasland bij boeren, die het prettig vinden als schapen hun wei netjes kortgrazen voor het nieuwe groeiseizoen begint. Dat gebeurt met gesloten beurs, zo gebeurde dat vroeger ook al. De ooiën lammeren af in leegstaande stallen. En feitelijk lopen de kuddes het hele jaar rond, ze hoeven niet vervoerd te worden. Zoals op de Utrechtse Heuvelrug, waar ze eerst grazen op de bloemendijk en de uiterwaard onderaan de Grebbeberg, dan op een vestingwerk van de Grebbelinie, vervolgens lopen ze langs de Rijn naar de Plantage Willem III, een natuurontwikkelingsgebied met daarin ook een stuk heide, tussen de grote grazers, en vervolgens naar het Leersumse veld op de heuvelrug, ook hei. Dat rondje lopen ze drie keer per jaar, echt een hele leuke kudde, die op heel verschillende situaties graast. Ze lammeren af in een oude hangar in Soesterberg.

CV Sjraar van Beek (1959)

1977-1984	Landschapsecologie en natuurbeheer, Universiteit Utrecht
1984-1988	Project vrijwillig natuurbeheer voor 'Mensen zonder werk'
1988	Oprichting De Wassum, bedrijf voor allround landschapsbeheer
ca. 1995	De Wassum specialiseert in schapenbegrazing
2002	Tweede echtbaar in VOF de Wassum, Van Beek specialiseert in planning en landschapsadvies
2005-2008	Voorzitter LTO-vakgroep schapenhouderij
2008-heden	Voorzitter LLTB-vakgroep schapenhouderij

Schapen niet sexy

Ons bedrijf is zeer succesvol, maar de potentie is veel groter, als natuurbeheerders eenmaal het licht zouden zien. In opleidingen is geen aandacht voor begrazing met schapen, en ook veel herders weten er nog niet genoeg van. Er valt nog heel wat zendingswerk te doen, dat doen wij als gezamenlijke schaapskuddes nog niet echt goed. Maar we zijn nu bezig een nieuwe Vereniging voor Gescheperde Kuddes op te zetten, waar ik waarschijnlijk voorzitter van word. Naast belangenbehartiging richting natuurbeheerders willen we kennis vergroten en misschien een herdersschool opzetten. Het zou ook mooi zijn als er meer onderzoek gedaan wordt naar de effecten van begrazing met gescheperde kuddes, maar we kampen als schaapskuddes tegenover studenten toch nog met een oubollig imago. Voor grote grazers zijn altijd wel studenten te porren, maar schapen zijn misschien niet sexy genoeg.”<

Marjel Neefjes is eindredacteur van dit Vakblad. Dit is haar laatste Vakbladeditie, met ingang van het maartnummer volgt Koen Moons haar op. Het redactiemailadres blijft: redactie@vakbladnatuurboslandschap.nl

Meer info: www.wassum.nl

Op deze pagina's portretteren we maandelijks een boeiend persoon uit het werkveld natuur, bos of landschap. Suggesties voor te interviewen personen kunt u mailen naar [redactie@vakbladnatuurboslandschap](mailto:redactie@vakbladnatuurboslandschap.nl)
